

Propositio 108.

In generatione hominis non tres animae successive producuntur.

Stat. quaest. 1) Aliae de ortu animae manent quaestiones : quarum prima quando incipiat animari fetus humanus, satis videtur soluta argumentis generalibus prop. 19 organol.

2) Ad alteram quaestionem : quo ordine animetur fetus, responsio est communis et evidens : exerceri prius vitam vegetativam, quam sensitivam, et hanc prius quam intellectivam. Nec de his jam disputamus.

3) Ad tertiam quaestionem : quanam anima animetur ab initio fetus, respondet S. Thomas fetum prius animari vita vegetativa; deinde materia jam melius praeparata, vegetativam desinere, sensitivam oriri; tandem corpore apte disposito, creari rationalem, desinere sensitivam. Tres igitur produci in homine animas, sed successive, non simultaneae; cfr. prop. 87.

4) Ad eamdem quaestionem dicimus, ab initio animationis suae fetus probabilius jam ipsam rationalem animam habere, etsi varias successive potentias suas haec exerceat.

Prob. Non sunt multiplicanda entia sine necessitate; a. nulla est necessitas multiplicandi animas successivas; e.

Ad min. Sola ratio esset defectus dispositionis materiae, seu organisationis corporis; — a. 1) dispositiones correspondentes naturae humanae adsunt fetui ab initio, utpote humano; — 2) ad introductionem formae sufficit organisatio accidentalis a parentibus data; — 3) anima rationalis potest facere quidquid ficerent aliae formae inferiores; — 4) minor requiritur dispositio materiae ad introductionem formae quam ad operationem ipsius omnino perfectam; e.

Objic. 1º Anima humana est actus corporis organici; e. non potest esse nisi in corpore organisato convenienter tali animae; a. fetus initio suae vitae hanc organisationem convenientem non habet; e. — R. c. 1 assert; — d. 1 cons. convenienter ad informationem, c; ad hanc operationem, sd. saltem aliquam, c; completam, n; — c. d. min. (potest jam vegetationem suam propriam exercere et per eam corpus sibi aptatum efformare).

Objic. 2º Absciso capite, anima rationalis non manet in corpore, ob insufficientem organisationem; e. a fortiori nequit jam esse in massa quae capite et carnibus et ossibus et nervis careat. — R. d. ant. organisationem ut sic, n; ut medio connaturalis operationis (v. c. vegetationis), c; — n. cons. et n. suppos. (haec massa sufficit ad operationem vegetalem nutritionis, augmentationis, plasmationis, sibi connaturalem).

CAPUT IV.

DE ANIMAE IMMORTALITATE ET DE VITA FUTURA.

Propositio 109.

Anima humana natura sua est immortalis.

Notiones. Immortalitas dividitur :

absoluta seu essentialis, si enti metaphysice vi sue essentiae repugnat non esse et non vivere (solus Deus).
 hypothetica, si enti non absolute sed ex conditione repugnat non perseverare in essendo et existendo.
 } naturalis seu per naturam, si posita ejus existentia, natura entis postulat perseverantiam.
 } intrinseca, si quia nullum in se habet corruptionis principium, v. c. spiritus.
 } extrinseca, si quia nulla vi creata destrui potest.
 } gratuita seu per gratiam, si non postulante ejus natura, ens Dei benignitate conservatur, v. c. corpora gloriosa, vel corpora ante peccatum Adae.

Stat. quaest. Adversantur animae immortalitati : a) materialistae; — b) pantheistae (animam post mortem resorberi divina substantia et ita individuationem suam amittere; — c) fautores continui progressus (hominem modo sub una, modo sub alia forma inveniri in mundo, ac per mortem suam formam amittere sed aliam induere).

Prob. Res naturaliter perit, 1) aut dissolutione partium suarum; — 2) aut amissione principii vitalis; — 3) aut subtractione subjecti exigiti; — a. anima humana 1) non habet partes quae dissolvantur; — 2) est ipsa sibi principium vitale; — 3) est intrinsece independens a subjecto suo corpore; e.

Objic. 1º Anima est obnoxia morbis; a. morbi sunt initium corruptionis; e. — R. d. maj. anima secundum se et absolute, n; per accidens et improprie (ratione unionis cum corpore), c.

Objic. 2º Quorum est simile principium et similis processus, eorum est similis finis; a. animae brutorum et animae humanae est simile principium (oriuntur cum corpore), et similis processus (cum corpore invalescent et declinant); e. — R. c. maj; — n. min. (prior educitur ex potentia materiae, et dependet a materia; altera creatur et est independens).

Objic. 3º Si anima non corrumperetur cum corpore, non horreret naturaliter mortem. — R. d. si..., et si haberet naturam et essentiam completam, c; secus, n.

Propositio 110.

Anima humana a corpore separata vivere potest.

Stat. quaest. In praecedenti propositione dicitur animam *natura sua* immortalitatem exigere; — nunc addimus animam etiam non *per accidens* mortem exigere, i. e. propter unionem cum corpore tanquam conditionem sine qua non posset operari.

Prob. Operatio vitalis propria animae constat actibus intellectus et voluntatis; *a.* haec ab unione cum corpore non dependet, nec a parte subjecti, nec a parte objecti, nec a parte conditionis; neque aliud apparet quo dependeat; *e.*

Ad min. 1 part. (subjecti). Intellectus et voluntas sunt facultates inorganicae et spirituales.

Ad 2 part. (objecti). Objectum primarium et proprium intellectus est ens reveal abstractione incorporeum; objectum proprium voluntatis est ens bonum prout in intellectu versatur; *a.* tale objectum animae separatae non deest; *e.*

ad min. a) Anima seipsam per propriam substantiam cognoscere potest; — *b)* cognoscendo seipsam ut creaturam, cognoscit Deum in seipsa; — *c)* cognoscere potest alias substantias vel per propriam suam substantiam, vel per species earum (non quidem acquisitas ope intellectus agentis et phantasmatis, sed infusas sive a Deo, sive ab aliis creaturis); — *d)* conservat in memoria intellectiva cognitiones praeteritas.

Ad 3 part. (conditionis). Conditio dependentiae est necessitas phantasmatis extrinsece nunc requisiti ad intelligendum; *a.* dependentia a phantasmate non erit in altera vita; *e.*

ad min. Ex unione cum corpore anima intellectualis habet ut in operatione dependeat a phantasmate; *a.* in anima separata non est ista unio; *e.*

Propositio 111.

Anima humana non potest seipsam annihilare.

Stat. quaest. Duabus praecedentibus propositionibus dictum est animam esse *intrinsece immortalem*; jam additur in hac et sequentibus, eam esse *extrinsece immortalem*, i. e. defectu causae efficientis.

Prob. 1º Anima se annihilaret aut actione positiva aut negativa; *a.* neutrum est possibile; *e.*

Ad min. 1 part. Actio positiva necessario est positivi productiva; *a.* annihilation est negativum; *e.*

Ad 2 part. Actio negativa, i. e. cessatio ab actione positiva, supponeret animam conservari per proprium influxum activum; *a.* hoc falsum est; *e.*

Prob. 2º Omnis actio animae utpote entis creati, est reductio de potentia in actum; *a.* anima nullam potentiam habet activam nec passivam ad non esse; *e.*

Ad min. 1 part. (activam). Nihil potest simul esse et non esse; *a.* anima

agens corruptionem sui deberet simul existere, ut subjectum actionis, et non existere, ut recipiens terminum actionis, annihilationem; *e.*

Ad 2 part. (passivam). Ut possit pati actionem corruptivam, deberet habere partes constitutivas quae solvantur; *a.* anima est simplex; *e.*

Propositio 112.

Animam humanam annihilare nec ulla creatura nec ipse Deus naturaliter potest.

Stat. quaest. 1) Quoniam Deus est causa prima et libera omnium rerum existentiae, potens est omnes creature, ergo et animas, in nihilum redigere; non tamen omnes naturaliter, i. e. sine miraculo: quoties nempe opponuntur naturales leges, vel ipsae rerum naturae.

2) De anima dicimus, ita eam se habere, ut non nisi per miraculum contra naturam fieri ejus annihilationi concipi possit.

Prob. 1ª pars (vis creata). Annihilare, sicut creare, est disponere independenter de ente ut sic; *a.* tale dominium nullius creature sed solius entis a se, infiniti, esse potest; *e.* (cfr. theolog. natur.).

Prob. 2ª pars (ipse Deus). Quidquid contrariatur naturali inclinationi rei, est ei contranaturale; *a.* annihilationi contrariatur inclinationi naturae ad perpetuo vivendum; *e.*

Ad maj. Naturalis inclinatio non actus aliquis elicitus est, sed proprietas ipsius naturae, qua necessario, invincibiliter tendat ad bonum suum proportionatum, naturaliter debitum.

Ad min. a) Teste experientia, anima horret invincibiliter annihilationem; *b)* anima semper intelligit vitam longiorem, aeternam, et hanc ut bonum sibi, et medium necessarium ad beatitudinem; *e.*

Propositio 113.

Anima rationalis post hominis mortem superetes de facto servabitur.

Stat. quaest. Servabitur: abstrahendo nunc, quanto tempore.

Prob. 1º Anima rationalis superetes erit, si 1) ad hoc a Deo destinatur, 2) haec destinatio nec destinatione ad finem altiore, nec causis accidentalibus tolli potest; *a.* ita est; *e.*

Prob. maj. Quod Deus vult absolute, hoc fiet; *a.* finem qui nec altiore fine nec aliis causis accidentalibus tolli potest, vult absolute; *e.*

Prob. min. 1 part. Destinatio entis cognoscitur ex ejus naturali capacitate et inclinatione; *a.* anima est natura sua capax et inclinata ad vitam futuram; *e.*

Prob. min. 2 part. Finis animae est Deus (cognoscendus, amandus, laudandus, manifestandus); *a.* hoc fine nullus altior est quo tollatur; nec Deum fine frustrare potest ulla creatura; *e.*

Eadem prob. aliis verbis. Deus ut sapiens creator talem vult durationem rei, qualem exigit creaturae natura, nisi obstet finis altior vel causa accidentalis; a. 1) animae natura exigit ut post corporis mortem maneat, 2) nec obstat altior ullus finis; e.

Ad maj. Conferre capacitatem et exigentiam naturalem, et hanc sine ulla ratione non implere, repugnat sapientiae et bonitati; e.

Ad min. 1) Anima natura sua illud exigit ad quod habet naturalem inclinationem, et inclinationem invincibilem; 2) nec obstat... (cfr. supra).

Prob. 2º Deus ut sapiens legislator debet sufficientem legis sanctionem dare, praemia, poenas; — a. sine futura vita, haec non haberetur (nam : a) multae actiones non accipiunt nunc sanctionem, — b) bona et mala hujus vitae non sufficiunt, — c) saepe ipsa mors exigitur a lege morali, et pro ea debetur praemium); e.

Objic. 1º Omne ens contingens habet naturalem tendentiam in nihilum; a. anima est ens contingens; e. — R. d. maj. tendentiam negativam (i. e. impotentiam seipsum active conservandi), c; tendentiam positivam (i. e. appetitum et exigentiam nihili ut termini ad quem destinatur), n; — c. d. mn.

Objic. 2º Anima separata est pars tantum; a. pars destinatur ad totum; e. anima separata privatur fine et proin destruitur. — R. d. maj. pars relate ad hominem, c; non est integrum quid in se, n.

Instant. Anima naturaliter requirit corpus. — R. d. destinatio ad corpus est naturalis aliqua animae relatio ad corpus, quae tamen potest non expleri, sed aliter compensari, c; est ei absolute necessario explenda, n.

Objic. 3º Ex desiderio continuandae vitae nihil sequitur pro bruto; e. etiam pro homine. — R. n. par. (homo apprehendit et appetit immortalitatem formaliter, brutum novit et fugit tantum periculum praesens).

Objic. 4º Ex destinatione animae cognoscitur ejus natura; a. destinatur ad corpus corruptibile; e. — R. d. maj. ex destinatione completa essentiali, i. e. primaria et secundaria, c; ex destinatione secundaria tantum, n; — d. min. destinatur primarie ad corpus, n. (sed ad gloriam Dei); secundarie, c. (ut ad medium ad finem primarium).

Objic. 5º Anima separata a corpore esset in statu violento. — R. a) d. si inclinat magis ad corpus, c; si magis ad bona spiritualia (quae corpus abunde supplet), n. — R. b) n. (destinatur ad corpus corruptibile, ergo ad informationem temporalem).

Propositio 114.

Vita futura erit sempiterna.

Stat. quaest. Non quaerimus utrum ipsa animae felicitas vel poena sit in aeternum duratura; de his enim cfr. ethica. — Sed quaerimus utrum animae vita sit sine fine duratura (sive haec anima sit felix, sive misera).

Prob. Tamdiu durare debet vita futura, quamdiu valent rationes vitae animae, et novae rationes contrariae non accedunt sufficientes; a. ita in aeternum erit; e.

Ad maj. Si Deus sine ulla ratione sufficiente nollet ea quae natura operis exigit, sibi contradiceret; e.

Ad min. 1 part. (aeadem rationes). Natura animae non mutatur post longiorum vel breviorem durationem, in uno vel alio statu accidentalis; e.

Ad 2 part. (non novae rationes). Novae afferri possent rationes : a) animae separatio a corpore, ac proin ejus status violentus, utpote formae sine sua materia; b) animae status damnationis ob peccata, ac proinde summae misericordiae et desperatae privationis a fine suo ultimo; a. neutrum valet; e.

prob. 1 part. min (separatio). Naturalis et necessaria erat animae unio cum corpore pro hoc vitae sua studio; a. aequa naturale homini erat mori aliquando; e. status animae separatae nequit esse contra ejus naturam et violentus.

prob. min. 2 part. (damnatio). De essentia animae est : 1) ut sit de se naturaliter immortalis; — 2) ut habeat naturalem inclinationem ad beatitudinem et ad summum bonum; — 3) ut libertatem indifferentiae habeat, qua inter bonum et malum eligat; — 4) ut haec libertas ei data sit tanquam medium merendi vel demerendi, et tanquam via ad terminum : statum certe aliquando futurum; — a. id quod de essentia rei creatae est, voluntatem Dei manifestat, quae effectu suo frustrari non potest per id quod non de essentia sed per accidens opponitur, scilicet per abusum libertatis humanae; — e. quod homo miserum statum culpa sua elegerit, non est ratio cur Deus debeat miraculose animam annihilare.

Objic. 1º Quod pendet a libera creatoris voluntate, nequit ratione sola cognosci; a. animae immortalitas pendet a libera voluntate creatoris; e. — R. tr. maj; — d. min. quatenus Deus liber fuit ad hominem creandum, c; posita creatione, n.

Objic. 2º Multa sunt naturalia desideria, v. c. scientiae, honoris, quae non implentur. — R. d. naturalia, i. e. necessaria et essentialia, n; connaturalia, fundata in natura, sed conditioni alicui alligata, sd. non implentur si conditio requisita ponitur, n; secus, tr. (homo habet exigentiam immortalitatis necessariam et essentiale; exigentiam beatitudinis sub conditione, nempe recto usu libertatis, implendam).

Objic. 3º Vivere infinito tempore dicit virtutem infinitam; a. vivere in perpetuum est vivere infinito tempore; e. dicit virtutem qualem anima finita non habet. — R. d. maj. dicit in causa efficiente, conservante, c; in ipsa forma vitali, n.

Objic. 4º Manente causa manet effectus; a. anima est causa vitae; e. si est immortalis, etiam corpus erit immortale. — R. d. maj. si aliunde manent dispositiones requisitae, c; secus, n.

Objic. 5º Si futura esset vita, homines mortem non horrerent. — R. d. quatenus est violenta separatio a corpore, n; quatenus est transitus ad aliam vitam, sd. si certi essent de futuro statu beatitudinis, c; secus, n.

Objic. 6º Non potest duplex dari modus operandi animae naturalis; e. —

R. d. ant. diversus extrinsece, n; intrinsece, sd. ejusdem potentiae, c; diversarum, n.

Objic. 7º Nulla operatio animae fit naturaliter sine corpore. — R. d. nulla vegetalis, sensibilis, c; intellectualis, sd. ratione intellectionis, n; ratione status praesentis unionis, c.

Objic. 8º Anima nequit habere duos fines; a. animae finis est informare corpus; e. nequit destinata esse ad vitam futuram perpetuam. — R. d. maj. duos fines supremos, c; subordinatos, n. — d. min. finis supremus, n; subordinatus ut via ad terminum, c.

Objic. 9º Homo habet naturale desiderium beatitudinis, non vero desiderium essendi, ut sic; — e. si quando fuerit prorsus desperata beatitudo, et praesens summa miseria, poterit homo concipere annihilationem tanquam bonum, et eam appetere; — e. ex appetitu naturali beatitudinis, non sequitur necessitas immortalitatis. — R. d. ant. 1 part. beatitudinis incompletae et idealis, n; completae et realis, cuius proinde elementum primum essentialis est realis existentia, sd. desiderium naturale quod feratur in beatitudinem completam solum, n; in singula etiam distributive ejus elementa, c; — n. 2 part. ant. — d. 1 cons. annihilationem ut non miseriam, c; ut non existentiam praecise, n. — n. 2 cons.

Coroll. 1º Ergo mors est homini naturalis, licet non a forma immortali, simplici, sed a materia composita, corruptibili repetenda sit.

Coroll. 2º Ergo anima post separationem a corpore non amittit neque acquirit quidpiam substantiale; scilicet: a) non *essentialiam*: simplicem! — b) nec *existentiam*, quam jam habebat independenter a corpore; — c) nec *personalitatem*, quam vi *essentialiae* sua nec habet, nec habere potest, completam incommunicabilitatem; sed servat suam relationem, aptitudinem ad corpus informandum.

Coroll. 3º Ergo anima post mortem hominis solum modum essendi mutat: nempe subsistit, non tamen impletur ejus aptitudo ad corpus.

Coroll. 4º Ergo absolute magis naturale est animae esse in corpore quam extra corpus, nam hoc ei convenit secundum suam determinationem ultimam specificam (ut formae corporis), non secundum notam genericam (ut spiritui).

Coroll. 5º Ergo ratione spiritualitatis suaे magis naturale est animae esse extra corpus, nam ibi perfectius, sine ulla dependentia etiam extrinseca a corpore, expeditius et intensius possunt adimpleri operationes spirituales.

Coroll. 6º Ergo status unionis cum corpore est quidem naturalis animae; potius tamen naturalis imperfectio quam naturalis perfectio.

Coroll. 7º Inter animas separatas est communicatio et societas; nam anima habet naturalem sociabilitatem ad entia sibi similia, iisque delectatur, et jam in hac vita habet naturalem inclinationem ad aliorum commercium ac consortium, ad felicitatem suam aliis communicandam, quo ipsa felicitas augetur, vel ad miseriam suam cum aliis conquerendam, quo et ipsa lenitur, imo et ad spem ac desperationem connarrandam...; ergo a fortiori post mor-

tem ubi et cognitio perfectior, et major felicitas, vel miseria major, majusque naturale desiderium felicitatis.

Coroll. 8º Quomodo sibi communicare mutuo possint cognitiones et affectus suos, non certo scimus; ad Dei providentiam spectat media dare, sive ipse species infundat, sive potentiam concedat species imprimendi in alias animas, etc..., neque deerunt species ex hac vita conservatae.

Propositio 115.

Resurrectio nec physice nec moraliter debetur homini secundum solam naturam.

Notiones. 1) *Debitum physicum* illud est quod essentia vel naturalis vis rei exigit. — *Debitum morale* quod exigit lex quaedam moralis, v. c. Dei iustitia, providentia, finis hominis.

2) *Secundum solam naturam*, i. e. attentis purae rationis principiis et lumine naturali.

Prob. 1ª pars (*non physice*). Tale debitum esset aut ratione corporis, aut ratione animae, aut ratione causae efficientis; a. nihil horum; e.

Prob. min. 1 part. (*corporis*). Capacitas corporis ad formam olim amissam est valde remota; a. Deus non tenetur implere remotas capacitates entis; e.

Prob. min. 2 part. (*animae*). 1) Regressus formae ad materiam olim amis- sam, est naturaliter impossibilis; — 2) Ad animae vitam spiritualem expeditam et beatam non est corpus necessarium (cfr. sup.); e.

Prob. min. 3 part. (*causae*). Sola causa resurrectionis est Deus; a. Deus utpote liber non obstringitur ad quemcunque effectum ponendum; e.

Prob. 2ª pars (*non moraliter*). Tale debitum esset aut ex parte Dei, aut ex parte hominis; a. neutrum; e.

Prob. min. 1 part. (*Dei*). Justitia et providentia Dei tantum requirunt prae- premium boni et poenam mali; a. corpus per se nec bonum nec malum fecit (nam facultates spirituales, solae liberae, corpori non communicantur); e.

Prob. min. 2 part. (*hominis*). Ad beatitudinem requireretur corpus aut corruptibile, aut incorruptibile; a. corpus corruptibile minueret vel impediret, potius quam augeret beatitudinem; corpus incorruptibile esset miraculosum, ac proinde non naturaliter requisitum e.

Coroll. Ergo anima licet naturalem appetitum servet ad corpus cuius est forma, non tamen elicito appetitu desiderat unionem. — Nunc quidem in ordine supernaturali animae beatae in coelo reapse desiderant appetitu elicito unionem, quia sciunt fore corpus miraculose gloriosum.

Objic. Ad corpus servat anima appetitum naturale; a. non datur appetitus naturalis ad terminum naturalem impossibilem; e. resurrectio est naturaliter possibilis, ac proinde debita. — R. d. maj. appetitum, i. e. aptitudinem naturalem, c; necessitatem, n; — c. d. min. necessitas, c; aptitudo, sd. ad rem simpliciter impossibilem, c; ad rem impossibilem secundum quid;

n. (non dicimus resurrectionem corporis esse simpliciter impossibilem, sed dicimus impossibile esse ut corpus naturale et corruptibile sicut nunc est, sit necessarium vel etiam utile ad perfectam felicitatem animae).

APPENDIX AD PSYCHOLOGIAM.

DE NATURALIBUS ANIMAE HUMANAEE DEFECTONIBUS.

Restant post psychologicas praelationes superius expositas, aliqua humanae vitae facta, quae nondum explicare tentavimus; neque ordinario satis clare explicantur, quin imo distinctae ac clarae disquisitioni non adeo se praebent pervia. Deficiunt enim non raro aliquae nostrae operationes, et sine norma, sine voluntatis libero ductu perficiuntur. Harum naturam et conditio-nes, si quomodo deprehendere fuerit possibile, examini subjicere in animo est. Erunt autem :

- Articulus 1. De somno.
- Articulus 2. De somnio.
- Articulus 3. De amentia.

ARTICULUS I.

De somno.

Propositio 116.

Somnus est naturalis interruptio aequilibrii inter varias hominis facultates, orta ex fatigacione virium vegetalium, et naturaliter ad has vires reficiendas ordinata.

Stat. quaest. 1) Quid sit somnus practice omnes sciunt, theoretice physiologi fatentur nescire hucusque, quia nempe quaerunt quomodo tunc variae functiones fiant, ac varia organa influant et patientur.

2) Philosophice de causis non jam proximis sed remotioribus quaerentes respondemus : a) *causam formalem* esse interruptionem aequilibrii...;— b) *causam efficientem* esse fatigacionem vegetalium virium ex ordinario earum usu; — c) *causam finalem* esse reparationem virium istarum.

Prob. 1^a pars (*interruptio*). Tres sunt in homine ordines facultatum : vegetativae, sensitivae, intellectivae, quibus tota hominis vita continetur; — a. 1) quoties istae vires normali sua activitate vigent, certo ordine contemporatae sunt, ut aliae alias juvent, foveant, sustineant excitent; diciturque homo sanus et vigil; — 2) quoties contemporatio haec turbatur modo insolito, quo non ordinaria restauratio efficiatur, dicitur homo aegrotus; — 3) quoties est turbatio hujus aequilibrii ordinaria et ad reparationem, dicitur homo dormiens; *e.*

Prob. 2^a pars (*orta ex...*). 1° Causae quae somnum provocant, v. c. cibus vel potus copiosor, liquores narcotici, nimium frigus vel nimia aestuatio, ceteri aliqui morbi; — et causae quae somnum impediunt, v. c. quidquid turbat digestionem, respirationem, sanguinis circulationem, vel quod sanguinem agitat, nervos irritat, et certi aliqui alii morbi; — hae omnes causae non nisi vitam vegetativam per se afficiunt; *e.*

Prob. 2° Ordinarius somnus ea mensura necessarius invenitur, qua vel debilia sunt vegetationis organa, vel vehementius fatigantur, vel restaurationi apta sunt; *e.* (inde somnus in embryone continuus, in infante facillimus et longus, in adolescente jam brevior, in viro moderatus, in sene brevissimus et difficilis...).

Prob. 3^a pars (*ordinata ad...*). Propter unitatem principii vitalis (cfr. prop. 87), quo magis intenduntur activitates sensitivae et intellectivae, eo magis teruntur et consumuntur organa, debentque per vegetationem refici; *a.* ad hoc requiritur ut sibi pacata relinquatur vitae vegetativae activitas; *e.*

Coroll. Ergo eodem somno etiam bruta dormiunt; sed nec mirum est etiam in plantis aliquem somnum inveniri, non solum quietem hibernalem, sed etiam inter aestatis dies ac noctes; atque id experimentis aliquibus videtur notum.

Propositio 117.

Somnus primo et directe est in potentias vitae vegetativae, consequenter et secundario est in ceteris omnibus humani compositi facultatibus.

Prob. Somnus oritur ex organorum fatigatione et perditione reparanda; *a.* 1) haec reparatio est opus vitae vegetativae sicut ejus detrimentum erat illa fatigatio; — 2) non directe in se reparationem faciunt vel subeunt potentiae aliae, neque in se directe interrumpuntur, sed solum ex necessario nexus cum vegetali organorum robore et sanitate; *e.*

Ad min. 1) Per somnum vires vegetativae omnes pergit operari, sed lentius, suavius, magis uniformi motu; — 2) sensitivae potentiae impediuntur, sed inaequaliter pro variis individuis, vel temporibus, vel adjunctis aliis; — 3) intellectuales potentiae conscientiae quidem non agunt, agunt tamen saepe, sed sine ordine pro varietate dispositionum, et sine libertate (cfr. prop. 21, 22).

Objic. 1° In somno solae potentiae vegetativae libere et pacate operantur, ceterae impediuntur vel turbantur; *e.* somnus primo et directe potius in ceteris potentias est. — R. *d. ant. 1 part.* et illud proprius somnus est, *c;* secus, *n;* — *d. 2 part.* consequenter ad somnum, propter nexus facultatum inter se, *c;* secus, *n.*

Objic. 2° Qui dormit, in operatione impeditur vel turbatur; *a.* impediuntur vel turbantur in operatione ceterae potentiae, non autem vegetativae; *e.* — R. *d. maj.* qui dormit (i. e. suppositum, homo), impeditur vel turbatur in illa operatione secundum quam dormit, *n;* in aliis operationibus, *sd.* formaliter,